
GRINDŽIAMOJI TEORIJA: SAMPRATA, ATsirADIMO ISTORIJA, BENDRIEJI TYRIMO PROCESO ASPEKTAI

Giedrė Paurienė*

*Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Humanitarinių mokslų katedra
Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas
Telefonas (8 37) 303664
El.paštas: giedre@pauriene.net*

Anotacija. Šiame darbe pateikiama grindžiamosios teorijos apžvalga. Pirmiausia, aptariama grindžiamosios teorijos samprata bei šios teorijos atsiradimo istorija ir galima įvairovė. Toliau, siekiant supažindinti su bendraisiais tyrimo proceso aspektais, peržvelgiami grindžiamosios teorijos tyrimo etapai ir procedūros, pateikiamos mokslininkų išskirtos stipriosios ir silpnosios grindžiamosios teorijos pusės. Per 40 metų nuo grindžiamosios teorijos „atradimo“ ir toliau vyko jos vystymas bei tobulinimas, tad šiame darbe remiamasi Anselm Strauss atstovaujama grindžiamąja teorija, nes visų šiuo metu egzistuojančių grindžiamosios teorijos linijų šio darbo ribose nėra galimybės aptarti.

Pagrindinės sąvokos: grindžiamoji teorija, tyrimo procesas, teorinė atranka, palyginimai, kodavimo paradigma.

IVADAS

Jau apie 15 metų kaip pastebimas kokybinių tyrimų Renesanso laikotarpis Vakarų Europoje¹, tuo tarpu, anksčiau jie buvo nuvertinami ir laikomi „nemokslinė ir nerimta“ mokslinių tyrimų tradicija socialiniuose moksluose. Lietuvoje kokybinių tyrimų atgimimo laikotarpis prasidėjo dar vėliau.

Grindžiamoji teorija yra viena iš plačiausiai šių dienų socialiniuose moksluose naudojamų metodologijų. Šis pripažinimas jau atsispindi tyrimuose ir teoriniuose moksliniuose darbuose tiek užsienio autorių (Glaser, Strauss, 1967, 1998; Strauss, Corbin, 1990, 1996; Strauss, 1994, 2004; Böhm, 1994; Babchuk, 1996; Thomas, James, 2006; Flick, 2007, 2011; Strübing, 2008; Goldkuhl, Cronholm, 2010), tiek lietuvių (Ruškus, Daugėla 2004; Kardelis, 2005; Luobikienė, 2006; Žydžiūnaitė, Virbalienė, Katiliūtė, 2006; Bitinas 2006; Bruzgelevičienė, Žadeikaitė, 2007; Petružytė, 2008; Rupšienė, Pranskūnienė, 2010). Nėra vieningo sutarimo, kaip *grounded theory* terminą versti į lietuvių kalbą. Tyrimų metodologiją aptariančioje literatūroje galima aptikti tokius variantus, kaip pagrįsta teorija, pagrįstoji teorija (Luobikienė, 2006; Ruškus, Daugėla, 2004), pamatinė teorija (Bitinas 2006; Bruzgelevičienė, Žadeikaitė, 2007). Tačiau pastaruoju metu dažniausiai sutinkamas terminas -

---

¹ Flick, U. (2011). Handbuch Qualitative Sozialforschung, Beltz Verlag, Weinheim Basel. P. 3.

grindžiamoji teorija (Kardelis, 2005; Žydžiūnaitė, Virbalienė, Katiliūtė, 2006; Petružytė, 2008; Rupšienė, Pranskūnienė, 2010). Lietuvos mokslininkai savo straipsniuose, moksliniuose darbuose aprašo grindžiamosios teorijos taikymo ypatumus edukologijos tyrimo procese², atlieka grindžiamosios teorijos dviejų krypčių – Glaser ir Strauss versijų palyginimą³, aiškinasi, ar grindžiamosios teorijos įvairovėje slypi skirtingi tyrimo metodai, ar tai tik įvairios grindžiamosios teorijos, kaip tyrimo metodo, versijos⁴. Akivaizdu, kad ši metodologija aktuali ir mokslininkų nagrinėjama, o šio straipsnio indėlis būtų detalesnis supažindinimas su Anselm Strauss atstovaujama grindžiamąja teorija. Straipsnyje pateikiama kodavimo paradigmą pagal A. Strauss iliustruojanti schema.

Straipsnio tikslas – atskleisti esminius Anselm Strauss atstovaujamos grindžiamosios teorijos, suteikiančio galimybę plėtoti teoriją iš empirinių duomenų, aspektus.

Tiksliui pasiekti iškelti šie **tyrimo uždaviniai**:

1. Aptarti grindžiamosios teorijos sampratą ir atsiradimo istoriją;
2. Supažindinti su bendraisiais tyrimo proceso pagal Anselm Strauss aspektais peržvelgiant grindžiamosios teorijos tyrimo etapus ir procedūras, išskiriant stipriąsias ir silpnąsias grindžiamosios teorijos kaip tyrimo stiliaus puses.

Tyrimo objektu pasirinkta grindžiamosios teorijos metodologija, naudojama analitiškai svarstant apie socialinius fenomenus.

Tyrimo metodai: teoriniai - mokslinės literatūros lyginamoji analizė, apibendrinimas.

GRINDŽIAMOSIOS TEORIJS SAMPRATA, ISTORIJA IR ĮVAIROVĖ

Grindžiamoji teorija visų pirma yra tam tikras tyrimo stilius, leidžiantis apmąstyti ir iširti socialinę tikrovę, tai mokslinį pagrindimą turinti, teorijos sukūrimo metodologija. Šiuo požiūriu, ji yra meta-teorija. Grindžiamoji teorija iš esmės nepriklausoma nuo duomenų tipų, disciplinos ir teorinių interesų; ji nėra specifinis metodas ar technika, tai – tyrimo stilius.⁵ Tuo pačiu grindžiamoji teorija pateikia sistemingą atskirų technikų ir darbo gairių rinkinį, skirtą empirinių duomenų sisteminiam paruošimui ir jų konceptualizavimui/kodavimui, taigi

² Žydžiūnaitė, V.; Virbalienė, A.; Katiliūtė, E. (2006). Grindžiamoji teorija – kokybinė edukologijos tyrimų metodologijos strategija // *Pedagogika* (83). P. 57-63

³ Petružytė, D. (2008). Grindžiamosios teorijos metodologija: B. Glaser'io ir A. Strauss'o verijų palyginimas // *Sociologija. Mintis ir veiksmas*. Nr. 1. (21) P. 72-89.

⁴ Rupšienė, L.; Pranskūnienė, R. (2010). The Variety of Grounded Theory: Different Versions of the Same Method or Different Methods? // *Socialiniai mokslai* Nr. 4 (70). P. 7-19.

⁵ Strauss, A. L. (2004). *Methodologische Grundlagen der Grounded Theory*. In: Strübing, J.; Schnettler, B. (Hg.): *Methodologie interpretativer Sozialforschung. Klassische Grundlagentexte*. Konstanz: UVK, p. 429-451.

tai ir kokybinių duomenų analizės būdas. Tačiau pabrėžtina, kad į šias tyrėjams-praktikams svarbias technikas nereiktų žiūrėti kaip į „griežtus nurodymus ar kulinarijos receptus“⁶. Kiekvienas tyrėjas turi savo tyrimo stilių ir individualius gabumus, o metodų standartizavimas tai nuslopintų.

Grindžiamosios teorijos tikslas - teorijų generavimas „remiantis socialinio tyrimo metu sistemiškai gautais duomenimis“⁷. Grindžiamąja teorija vadinama tiek teorija, tiek ir jos generavimo metodas. Socialiniai duomenys – kompleksiniai ir reikalauja kompleksinių analizės metodų, o kompleksinė grindžiamoji teorija yra konceptualiai prisotinta ir todėl paaiškina labai daug tiriamojo fenomeno aspektų.⁸ Grindžiamoji teorija turi ryšį su jos tiriamu fenomenu; atsisakoma didelės, visą apimančios teorijos⁹. Teorija suvokiama kaip procesas¹⁰, o „teorijos kokybė pagrįsta jos atsiradimo procesu“¹¹.

Grindžiamąją teoriją išvystė sociologai Barney Glaser ir Anselm Strauss. Glaser - Kolumbijos universiteto profesorius, kurio mokytojais buvo kiekybinius statistinius tyrimus atliekantis sociologas Paul F. Lazarsfeld bei jo kolega Robert K. Merton. Tuo tarpu Strauss dėstė ir atliko tyrimus Čikagos universitete, kuriame sklandė G. H. Mead (simbolinis interakcionizmas), J. Dewey (pragmatizmas) mintys, o kokybiniai tyrimai turėjo seną tradiciją. Abiejų mokslininkų skirtinga mokslinė kilmė tarsi privertė juos savo mokslinius rezultatus iš skirtingų tyrimų krypčių susintezuoti, ir tam tikra prasme leido jiems atlikti tai, ko jie abu tikisi iš grindžiamosios teorijos –įtraukti įvairias perspektyvas ir visuomet būti pasiruošus netikėtumams. Taigi grindžiamosios teorijos šaknys glūdi simboliniame interakcionizme (Strauss buvo Herbert Blumer mokinys) ir siekyje „turėti“ faktais pagrįstą teoriją, kurios kūrimas būtų formalizuotas (Glaser buvo Lazarsfeld mokinys).

Savo studija „*The Discovery of Grounded Theory*“ (1967), kurioje pirmą kartą buvo pristatytas naujas metodas, autoriai norėjo „panaikinti nepatogią spragą tarp teorijos ir

⁶ Strauss, A. L. & Corbin, J. (1996). *Grounded Theory: Grundlagen qualitativer Sozialforschung*. Weinheim, Psychologie Verlags Union. P. 10.

⁷ Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1998). *Grounded Theory. Strategien qualitativer Forschung*. Bern: Huber. P. 12.

⁸ Strauss, A. L. (1994). *Grundlagen qualitativer Sozialforschung: Datenanalyse und Theoriebildung in der empirischen soziologischen Forschung*. München, Wilhelm Fink Verlag

⁹ Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1998). *Grounded Theory. Strategien qualitativer Forschung*. Bern: Huber. P. 45; Böhm, A. (1994). *Grounded Theory-wie aus Texten Modelle und Theorien gemacht werden*. In: Boehm, A.; Mengel, A.; Muhr, Th. (Hg.). *Texte verstehen. Konzepte, Methoden, Werkzeuge*. Konstanz: Univ.-Verl. Konstanz. P. 121.

¹⁰ Strübing, J. (2008). *Grounded theory. Zur sozialtheoretischen und epistemologischen Fundierung des Verfahrens der empirisch begründeten Theoriebildung*. 2. Aufl. Wiesbaden: VS Verlag. P. 39.

¹¹ Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1998). *Grounded Theory. Strategien qualitativer Forschung*. Bern: Huber. P. 15.

empirinio tyrimo¹², nes jų matymu, tyrimuose naudojamos teorijos dažnai yra neadekvačios socialinei realybei tirti, nepilnai paaiškina ar neišsamiai aprašo konkrečių individų patirtis. Parsons, Merton ir kt. spekuliatyvinėms, deduktyvinėms, struktūrinėms funkcionalistinėms teorijoms reikėjo priešpastatyti alternatyvą, kuri, kitaip nei pastarosios, į dėmesio centrą išstumia teorijos generavimą. Tuo pačiu abu tyrėjai norėjo parodyti, kad ir kokybinio tyrimo rezultatai gali būti verifikuojami.

Jau 1970-taisias metais Glaser ir Strauss pasuko skirtingais keliais ir savo metodus vystė vienas nuo kito atsiriboję. Strauss atstovavo Čikagos universitetui bei pragmatiniams kokybiniais tyrimams. Tuo tarpu Glaser buvo Kolumbijos universiteto profesorius, akcentuojantis kritinį racionalizmą ir kiekybinį tyrimą. 1992 metais Glaser stipriai sukritikuoja Strauss ir Corbin knygą „*Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*“ (1990), kurių pateikta grindžiamosios teorijos tyrimų pakraipa labiau struktūruota, daug dėmesio skirta formalizavimui, pagrįstumui.¹³ Pats Glaser atstovauja mažiau struktūruotą grindžiamosios teorijos tyrimų pakraipą, kurioje akcentuojamas indukcinis mąstymas ir individualaus tyrėjo kūrybingumas.

Grindžiamosios teorijos metodo naudojimo variacijos išryškėja pagal sumanyto tyrimo tikslą ir aplinkybes. Variacijos atsiranda ir esant skirtingoms įtakoms, su kuriomis grindžiamoji teorija susiduria per visą savo gyvavimo istoriją. Teorija turėjo sąlyčio taškus su etnometodologija, feminizmu, o nuo 80-tųjų metų ir su konstruktyvizmo bei postmodernizmo srovėmis. Kaip teigia Glaser ir Strauss savo knygoje¹⁴, visuomet yra galima kombinacija su kitais metodais. Taigi šis metodas taip pat dera su fenomenologinės krypties tyrimu ir netgi su kiekybiniais metodais. Pirmiausia, grindžiamoji teorija buvo taikoma sociologiniuose tyrimuose, vėliau pradėta naudoti psichologijos ir pedagogikos, etnologijos, socialinio darbo srityse, sveikatos bei politikos moksluose. Apibendrinant galima teigti, kad grindžiamoji teorija yra vienas populiariausių pasaulyje kokybinio tyrimo būdų.

GRINDŽIAMOSIOS TEORIJS ETAPAI IR PROCEDŪROS

Strauss/Corbin knygoje „Kokybinio socialinio tyrimo pagrindai“ (1996) tai apibūdinama taip: „Tyrimuose naudojant grindžiamąją teoriją jūs galėsite paaiškinti

¹² Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1967). The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research. New York: De Gruyter. P. 7.

¹³ Babchuk, W. A. (1996). Glaser or Strauss? Grounded Theory and Adult Education. Michigan.

¹⁴ Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1967). The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research. New York: De Gruyter

fenomenus teoriniuose rėmuose, atsirandančiuose tyrimo eigoje.¹⁵ Grindžiamosios teorijos metodika išplėtotą teoriją kyla iš paties tyrimo proceso. Empiriniai duomenys žingsnis po žingsnio pervedami į duomenimis grįstą teoriją. Tyrimo pradžioje yra tik tyrimo laukas (jokių hipotezių ar teorijos). O tai, kas svarbu, atsiskleidžia tyrimo procese ir negali būti iš anksto numatyta. Teorija nuolat modifikuojama, t. y. verifikuojama ir falsifikuojama. Verifikacija (arba falsifikacija) vyksta viso tyrimo proceso metu, o ne tik jo pabaigoje. Duomenų gavimas ir teorijos vystymas vyksta pakaitomis. Teorija yra „turtinama“, „sotinama“. Tai vadinama fluidiškumu: teorija yra ir lieka „taki“, gali nuolat kisti tyrimo procese. Teorija arba teorinės prielaidos tam tikra prasme „nušlifuojamos“. Tai vyksta per teorinės analizės ir duomenų bazės sąveiką – gautos teorinės prielaidos pastoviai lyginamos su turimais empiriniais duomenimis (*data-theory interplay*). Visa tai betarpiškai siejasi su į teoriją orientuotu klausimu (*theoretically oriented questions*): Ar ši situacija, šis fenomenas apčiuopiamas su iki šiol gautais paaiškinimais, ar ne? Jei taip, tai kaip, o jei ne, tai kodėl ne? Kadangi grindžiamojame teorijoje rezultatų palyginimas turi didelę reikšmę, ji dar vadinama „*constant comparative method*“. Iš palyginimų palaipsniui atsiranda vis bendresnės kategorijos ir sąsajos. Viso to tikslas, kad visos teorijos dalys galėtų būti kildinamos iš empirinių duomenų, nes tik tuomet teorija gali pretenduoti į tikslumą.

Kokybinius duomenis galima palikti neinterpretuotus. Šiuo atveju tyrėjo užduotis būtų tik „duomenis surinkti ir tam tikru būdu pateikti, taip tarsi, informantas kalba pats“¹⁶. Grindžiamojame teorijoje yra kitaip – čia pirmame plane stovi teorinis konceptualizavimas, dar vadinamas kodavimu. Tai reiškia, kad reikia ne tik turėti tekstą, suskirstyti jį į temas, ir tai atlikta tiksliai bei „tirstai“, bet taip pat turi būti atpažinti tipiniai pavyzdžiai.

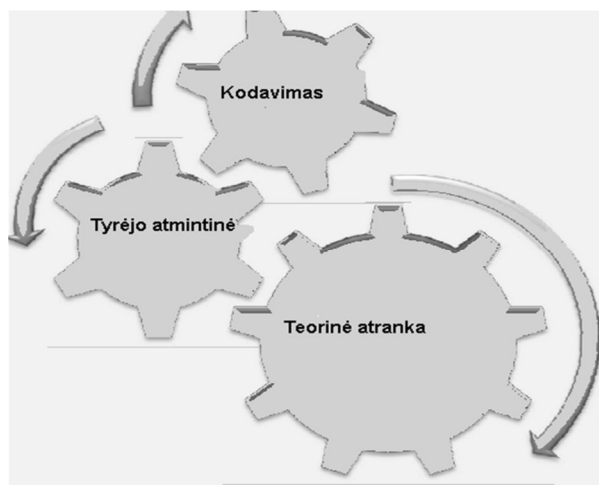
Skirtumui tarp aprašymo ir kodavimo iliustravimui paimkime situaciją, kurioje stebimas asmuo skaito vaizdo grotuvo naudojimosi instrukciją. Vietoj „skaito naudojimosi instrukciją“, naudojant grindžiamąją teoriją reiktų įvardinti šį procesą „informacijos gavimas“. Kitas pavyzdys: dviejų asmenų interakcija parduotuvėje. Užuo „asmuo A sako asmeniui B tai ir tai“, „asmuo A nusišypso“, „asmuo B suraukia kaktą“ ir t. t., naudojant grindžiamosios teorijos metodą tai būtų: „informacijos perdavimas“, „konsultavimas“, „malonumas“, „motyvavimas“, „pasitenkinimas“ ir t. t. Net ir trumpi posakiai yra suskaidomi pagal šią schemą, pavyzdžiui paciento mintys apie skausmo palengvinimo strategijas: „Kai

¹⁵ Strauss, A. L. & Corbin, J. (1996). *Grounded Theory: Grundlagen qualitativer Sozialforschung*. Weinheim, Psychologie Verlags Union. P. 32.

¹⁶ *Ibid.* P. 6.

mane kamuoja artrito skausmai, vartuju aspiriną. Po valandėlės jaučiuosi geriau.“, galėtų būti išardytos taip: sąlyga - „turėti“, fenomenas – „artrito skausmai“, strategija – „aspirinas“, rezultatas – „geriau jaustis“.¹⁷ Jau šiuose pavyzdžiuose matosi, kad mes nuolat pridėdame savo tam tikrų iš anksčiau turimų žinių, kontekstinių žinių. Kontekstinės žinios vertinamos kaip tyrimo duomenys ir padidina „teorinį jautrumą“¹⁸. Teoriniu jautrumu vadinamas gebėjimas atpažinti duomenyse tai, kas yra svarbu arba galėtų būti svarbu. Šio jautrumo šaltiniai yra mokslinė ir nemokslinė literatūra, profesinė ir asmeninė patirtis bei pats tyrimo procesas.¹⁹

Grindžiamojoje teorijoje turime analitinių operacijų triadą (žr. 1 pav.): duomenų rinkimas (teorinė atranka) – kodavimas - tyrėjo atmintinė. Šie trys žingsniai nuolat kartojasi per visą tyrimo procesą.

1 pav. Analitinių operacijų triada grindžiamojoje teorijoje pagal Strauss (1994)

Teorinė atranka. „Teorine atranka yra laikomas duomenų rinkimo procesas, siekiant teorijos generavimo, kurio metu tyrėjas paraleliai renka, koduoja ir analizuoja savo duomenis bei sprendžia, kokius duomenis reikia rinkti toliau ir kur juos galima rasti. Ši duomenų

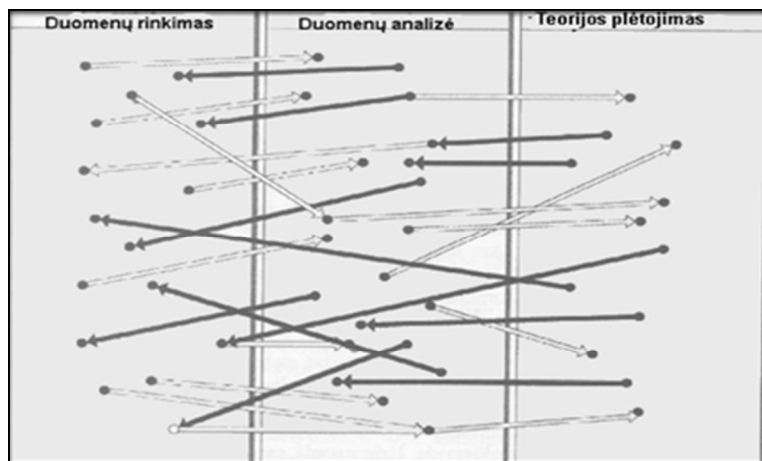
¹⁷ Strauss, A. L. & Corbin, J. (1996). *Grounded Theory: Grundlagen qualitativer Sozialforschung*. Weinheim, Psychologie Verlags Union. P. 77.

¹⁸ Strauss, A. L. (2004). *Methodologische Grundlagen der Grounded Theory*. In: Strübing, J.; Schnettler, B. (Hg.): *Methodologie interpretativer Sozialforschung. Klassische Grundlagentexte*. Konstanz: UVK. P. 440.

¹⁹ Strauss, A. L. & Corbin, J. (1996). *Grounded Theory: Grundlagen qualitativer Sozialforschung*. Weinheim, Psychologie Verlags Union. P. 25.

rinkimo procesą kontroliuoja pati besiplėtojanti [...] teorija.²⁰ Duomenų rinkimas baigiasi, kai visos kategorijos tampa prisotintomis. Teorinis prisotinimas reiškia, „kad nebegalima rasti daugiau jokių papildomų duomenų, kurių pagalba tyrėjas galėtų plėtoti kitas kategorijos savybes.“²¹ Naudojamos įvairios duomenų rinkimo strategijos (interview, stebėjimas, laiškai, dienoraščiai ir kt.), tačiau surinkti duomenys turi pagrįsti formuluojamą teoriją, t. y. duomenys turi būti detalūs, gerai apibūdinti tiriamą procesą.

Kodavimas. Nėra aiškios žingsnių sekos, galimos įvairios kombinacijos, tai „įvairūs santykio su tekstine medžiaga būdai [...], kuomet tyrėjas pagal poreikį renkasi vieną būdą arba kitą“.²² Pagrindinė idėja – pastovaus lyginimo metodas. Grindžiamosios teorijos metodui charakteringa gautų duomenų palyginimas tarpusavyje bei teorinių prielaidų sugretinimas su naujais duomenimis (žr. 2 pav.). Duomenų bazė nėra galutinai sukuriama pradiniam tyrimo etape, bet ji nuolat plečiama viso tyrimo proceso metu.

2 pav. Grindžiamosios teorijos tyrimo procesas pagal Strauss²³

Kodavimo rezultatai turi įtaką tolimesniam duomenų rinkimui (teorinei atrankai). Būtina akcentuoti, kad kodavimas tai ne tik teksto atkarpų apibūdinimas, bet ir visas analizės procesas. Kodavimas pagal Strauss: atviras, ašinis, atrankinis.

²⁰ Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1998). *Grounded Theory. Strategien qualitativer Forschung*. Bern: Huber. P. 53.

²¹ *Ibid.* P. 69.

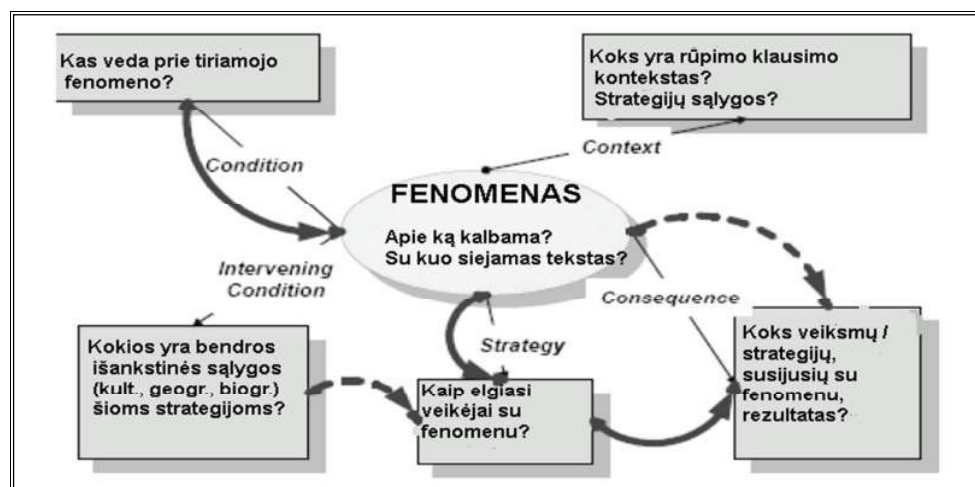
²² Flick, U. (2007). *Qualitative Sozialforschung. Eine Einführung*. 2. Aufl. Reinbek: Rowohlt. P. 378.

²³ Strübing, J. (2008). *Grounded theory. Zur sozialtheoretischen und epistemologischen Fundierung des Verfahrens der empirisch begründeten Theoriebildung*. 2. Aufl. Wiesbaden: VS Verlag. P. 15.

Atviras kodavimas (konceptų įvardijimas, kategorijų išskyrimas). Tikslas – duomenis ir fenomenus įvardinti sąvokomis. Turimas tekstas skaidomas į prasminius vienetus, šalia rašomos pastabos, išnašos (kodai); ypač aktualūs fenomenai kategorizuojami.

Grindžiamosios teorijos struktūriniai elementai: konceptai (fenomenų pavadinimai), kategorija (konceptų klasifikavimas), savybės (kategorijos pažyminiai), dimensijos (savybių suskirstymas per visą kontinuumą).²⁴ Konceptų suformavimas yra svarbi tyrimo proceso dalis. Paskui seka bandymas, suformuoti teiginius apie konceptų ryšius, kas grindžiamojo teorijoje vadinama kategorijomis. Tai tam tikri abstraktūs, aukštesnio lygio konceptai. Išvystyti konceptai ir kategorijos laikomi prasmingais, jei stiprus jų tarpusavio ryšys, t. y. jei jie vienas su kitu glaudžiai susipynę (*conceptual density*). Tik tokia teorija turi galią paaiškinti ir įtikinti.²⁵

Ašinis kodavimas – tai ašinių kategorijų tarpusavio ryšių bei jų ryšių su kitomis kategorijomis suformavimas.²⁶

3 pav. Kodavimo paradigma pagal Strauss/Corbin²⁷

Atrankinis kodavimas „nedaug skiriasi nuo ašinio kodavimo. Tai tiesiog padaryta aukštesniame analizės abstrakcijos lygmenyje.“²⁸ Atrankiniame kodavime išgryninama

²⁴ Strauss, A. L. & Corbin, J. (1990). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*. Newbury Park: Sage. P. 61.

²⁵ Strauss, A. L. & Corbin, J. (1996). *Grounded Theory: Grundlagen qualitativer Sozialforschung*. Weinheim, Psychologie Verlags Union. P. 219.

²⁶ Flick, U. (2007). *Qualitative Sozialforschung. Eine Einführung*. 2. Aufl. Reinbek: Rowohlt. P. 393.

²⁷ Strübing, J. (2008). *Grounded theory. Zur sozialtheoretischen und epistemologischen Fundierung des Verfahrens der empirisch begründeten Theoriebildung*. 2. Aufl. Wiesbaden: VS Verlag. P. 28.

centrinė kategorija (žr. 3 pav.), trumpai aprašomai tiek ji pati, tiek jos ryšiai su kitomis kategorijomis (*Story*), formuojama teorija ir naujai patikrinama remiantis duomenimis (verifikacija).²⁹

Pagal A. Strauss, grindžiamoji teorija - tai tyrimo stilius, suvienijantis indukciją (teorijos generavimas), dedukciją (hipotezių kėlimas) ir verifikaciją (hipotezių patikrinimas).³⁰ Tai primena Dewey ciklinę iteratyvią tyrimo logiką („*ideas*“, „*reasoning*“, „*experiment*“).³¹

Kodavimo metu rašomos tyrėjo atmintinės. Tai trumpi užrašai apie atskirus plėtojamos teorijos aspektus, juose užfiksuojamos idėjos, tyrimo eigoje detalizuojami arba atmetamos.³² Atmintinės tarnauja tyrėjo refleksijai ir pildomos viso tyrimo metu. Jose gali būti surašomos kategorijos, idėjos, dokumentuojamas tyrėjo vidinis dialogas, fiksuojama duomenų analizės eiga. Tokia atmintinė padeda struktūruoti tyrimo procesą bei prisiminti svarbiu faktus, ji tarsi parodo kelią nuo duomenų iki teorijos.

Grindžiamosios teorijos tyrimo rezultatas - substanyvioji teorija (kontekstuali, situacinė), kurios sąvokos tiksliai atspindi tirtą situaciją/atvejį, kuri pateikia naudingus paaiškinimus, yra suprantama „paprastiems tiramiesiems“, reikantiška aktualioms tiriamųjų problemoms spręsti.

Glaser ir Strauss (1998) išskiria dvi teorijų formas – materialias ir formalias. Materiali teorija remiasi „apibrėžta darbo/veiklos sritimi arba empiriniu lauku“ (pvz., medijų naudojimas senelių namuose), formali teorija remiasi „socialinio tyrimo formalia arba konceptualia sritimi“ (pvz., medijų socialinė funkcija).³³ Tyrimo ataskaitoje pateikiama vientisa teorija, sudėliota apie centrinę kategoriją (žr. 4 pav.), paprastai tai tiriamo proceso diagrama.

Grindžiamojoje teorijoje neapseinama be tyrėjo atsakomybės prisiėmimo už interpretacinį savo vaidmenį. Interviu metu užfiksuotas informantų supratimas ir įsitikinimai analizuojami, tiriamųjų konstruktai, jei yra pagalbūs, perimami ir panaudojami kaip *in-vivo*

²⁸ Strauss, A. L. & Corbin, J. (1990). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*. Newbury Park: Sage. P. 117.

²⁹ Flick, U. (2007). *Qualitative Sozialforschung. Eine Einführung*. 2. Aufl. Reinbek: Rowohlt. P. 396.

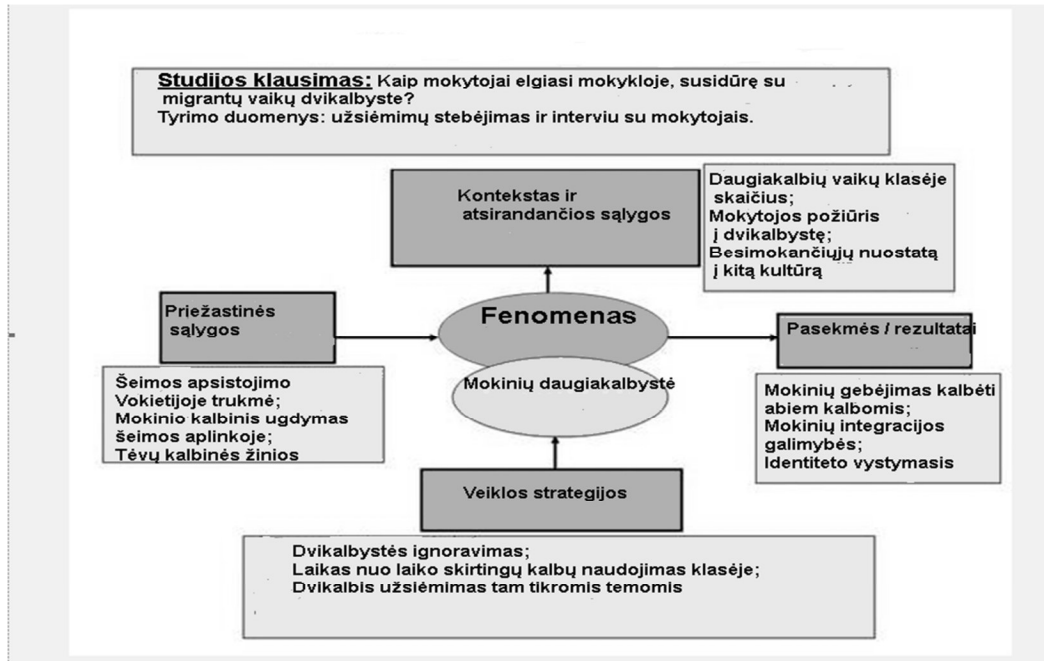
³⁰ Strauss, A. L. (2004). *Methodologische Grundlagen der Grounded Theory*. In: Strübing, J.; Schnettler, B. (Hg.): *Methodologie interpretativer Sozialforschung. Klassische Grundlagentexte*. Konstanz: UVK. P. 441.

³¹ Strübing, J. (2008). *Grounded theory. Zur sozialtheoretischen und epistemologischen Fundierung des Verfahrens der empirisch begründeten Theoriebildung*. 2. Aufl. Wiesbaden: VS Verlag. P. 62.

³² *Ibid.* P. 34-36.

³³ Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1998). *Grounded Theory. Strategien qualitativer Forschung*. Bern: Huber. P. 42.

kodai paties tyrėjo paaiškinimuose. Interakcija neišvengiamai įtakojama tyrėjo ir tiriamojo. Vykstant ilgalaikiam intensyviai tam tikro „lauko“ tyrimui gali būti prieita prie abipusio poveikio. Tyrėjus (ir jų tyrimo rezultatus) įtakoja jų pačių konkrečios tyrimo patirtys, o taip pat ir tiriamųjų idėjos, konceptai bei perspektyvos. Tyrėjas ir duomenys tam tikra prasme „kalbasi tarpusavyje“.

4 pav. Kodavimo paradigma pagal Strauss/Corbin³⁴

Mokslininkai išskiria šias stipriąsias ir silpnąsias grindžiamosios teorijos puses. Stipriosios pusės - sisteminis duomenų analizės procesas, tinkama parama naujų idėjų ir sąsajų atradimui naudojant konkretų procedūrų/metodų rinkinį³⁵; silpnosios pusės - sąvoka „teorija“ yra per plačiai pasakyta; trūksta apibendrinamumo, yra tik aiškinimas; sąvoka „grindžiamoji“ falsifikuojama per tyrėjo įsijungimą; tai teorija „išgalvoti“ vietoj „atrasti“³⁶.

IŠVADOS

Grindžiamoji teorija - tai tyrimo stilius, suteikiantis galimybę plėtoti teoriją iš empirinių

³⁴ Strauss, A. L. & Corbin, J. (1996). *Grounded Theory: Grundlagen qualitativer Sozialforschung*. Weinheim, Psychologie Verlags Union. P. 78.

³⁵ Goldkuhl, G. & Cronholm, S. (2010). Adding Theoretical Grounding to Grounded Theory: Toward Multi-Grounded Theory. *International Journal of Qualitative Methods*, 9 (2). P. 28.

³⁶ Thomas, G. & James, D. (2006). Reinventing grounded theory: Some questions about theory, ground and discovery, *British Educational Research Journal*, 32, p. 767-795.

duomenų, ir reikalaujantis iš tyrėjo atvirumo netikėtumams. Kadangi grindžiamoji teorija orientuota į teorijos vystymą, ji rekomenduotina tiriant iki šiol mažai pažintus tyrimų „laukus“. Grindžiamoji teorija nėra kažkokia tiksli, pastovi taisyklių visuma, kurią reiktų tiksliai taikyti. Grindžiamąją teoriją išvystė sociologai Barney Glaser ir Anselm Strauss, kurie vėliau pasuko skirtingais keliais ir savo metodus vystė vienas nuo kito atsiriboję. Strauss atstovauja pragmatiniams kokybiniais tyrimams, o Glaser atstovauja mažiau struktūruotą grindžiamosios teorijos tyrimų pakraipą, kurioje akcentuojamas indukcinis mąstymas ir individualaus tyrėjo kūrybingumas.

Grindžiamoji teorija pagal A. Strauss yra ne metodas ar metodų rinkinys, o daugiau metodologija ir stilius, kurie naudojami analitiškai svarstant apie socialinius fenomenus. Išskirtini svarbiausi trys momentai. Pirmiausia kodavimo tipas. Tai teorinis kodavimas, jis ne tik tarnauja fenomeno klasifikacijai arba aprašymui, bet jo pagalba sudaromi teoriniai konceptai, kurie paaiškina skirtingus fenomenus. Antra – teorinė atranka, kurios esmė, kad jau po pirmojo interviu reikia pradėti analizuoti duomenis, rašyti tyrėjo atmintinę, formuluoti hipotezes, kas padeda pasirinkti kitą interviu pašnekovą. O trečia – tai palyginimai, kurie atliekami tarp fenomenų ir kontekstų, ir tik iš kurių išauga teoriniai konceptai. Jei yra visi šie trys elementai, tuomet galime kalbėti apie grindžiamosios teorijos metodologiją.

LITERATŪRA

1. Babchuk, W. A. (1996). Glaser or Strauss? Grounded Theory and Adult Education. Michigan. Prieiga per internetą: <http://web.archive.org/web/20060315133436/www.iupui.edu/~adulded/mwr2p/prior/gradpr96.htm> [žiūrėta 2014-04-10].
2. Bitinas, B. (2006). Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas. Vilnius: Kronta.
3. Böhm, A. (1994). *Grounded Theory-wie aus Texten Modelle und Theorien gemacht werden*. In: Boehm, A.; Mengel, A.; Muhr, Th. (Hg.). *Texte verstehen. Konzepte, Methoden, Werkzeuge*. Konstanz: Univ.-Verl. Konstanz, p. 121–130.
4. Bruzgelevičienė, R.; Žadeikaitė, L. (2007). Dokumentinis tyrimas kaip socialinio kokybinio tyrimo metodas // *Pedagogika* (86). P. 82-89.
5. Flick, U. (2007). *Qualitative Sozialforschung. Eine Einführung*. 2. Aufl. Reinbek: Rowohlt.
6. Flick, U. (2011). *Handbuch Qualitative Sozialforschung*, Beltz Verlag, Weinheim Basel. P. 3
7. Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1967). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. New York: De Gruyter.
8. Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1998). *Grounded Theory. Strategien qualitativer Forschung*. Bern: Huber.
9. Goldkuhl, G. & Cronholm, S. (2010). Adding Theoretical Grounding to Grounded Theory: Toward Multi-Grounded Theory. *International Journal of Qualitative Methods*, 9 (2).
10. Kardelis, K. (2005). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai: Liucijus.

11. Luobikienė, I. (2006). Sociologinių tyrimų metodika. Kaunas: Technologija.
12. Petružytė, D. (2008). *Grindžiamosios teorijos metodologija: B. Glaser'io ir A. Strauss'o verijų palyginimas* // Sociologija. Mintis ir veiksmas. Nr. 1. (21) P. 72-89.
13. Rupšienė, L.; Pranskūnienė, R. (2010). *The Variety of Grounded Theory: Different Versions of the Same Method or Different Methods?* // Socialiniai mokslai Nr. 4 (70). P. 7–19.
14. Ruškus, J.; Daugėla, M. (2004). *Socialinio fizinės negalios vaizdinio Lietuvos žiniasklaidoje (laikraščiuose) struktūra ir kryptingumas* // Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas (52). P. 49-60.
15. Strauss, A. L. & Corbin, J. (1990). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques*. Newbury Park: Sage.
16. Strauss, A. L. & Corbin, J. (1996). *Grounded Theory: Grundlagen qualitativer Sozialforschung*. Weinheim, Psychologie Verlags Union.
17. Strauss, A. L. (1994). *Grundlagen qualitativer Sozialforschung: Datenanalyse und Theoriebildung in der empirischen soziologischen Forschung*. München, Wilhelm Fink Verlag.
18. Strauss, A. L. (2004). *Methodologische Grundlagen der Grounded Theory*. In: Strübing, J.; Schnettler, B. (Hg.): *Methodologie interpretativer Sozialforschung. Klassische Grundlagentexte*. Konstanz: UVK, p. 429–451.
19. Strübing, J. (2008). *Grounded theory. Zur sozialtheoretischen und epistemologischen Fundierung des Verfahrens der empirisch begründeten Theoriebildung*. 2. Aufl. Wiesbaden: VS Verlag.
20. Thomas, G. & James, D. (2006). Reinventing grounded theory: Some questions about theory, ground and discovery, *British Educational Research Journal*, 32, p. 767-795.
21. Žydžiūnaitė, V.; Virbalienė, A.; Katiliūtė, E. (2006). *Grindžiamoji teorija – kokybinė edukologijos tyrimų metodologijos strategija* // Pedagogika (83). P. 57-63

GROUNDING THEORY: CONCEPT, HISTORY, GENERAL ELEMENTS OF RESEARCH PROCESS

Giedrė Paurienė*

Mykolas Romeris University

Summary

Grounded or prescriptive theory is a certain style of investigation that permits to reflect on social reality and investigate it. Moreover, it is methodology of theory creation having scientific grounds. Concurrently, grounded theory presents systematic collection of different techniques and work guidelines for classified preparation of empirical data and conceptualism/coding, therefore, it is a method of qualitative data analysis. The purpose of grounded theory is not to cover only one event of social reality but also present theoretical findings, identify, conceptualize and not only describe empirical results.

According to Anselm Strauss grounded theory three main moments are excluded. Firstly, it is theoretical coding because theoretical concepts that explain different phenomena are made with the help of it. Consequently, it serves to the classification or description of a certain phenomenon. Secondly, it is theoretical selection. It is necessary to analyze data, write investigator's memory, and formulate hypotheses just after the first interview. As a result, it helps to choose the next interlocutor. Thirdly, comparisons are made between phenomenon and context, and as a consequence, theoretical concepts emerge from them. The above mentioned three elements form the methodology of grounded theory. The benefits of grounded theory are the following: systematic process of data analysis; suitable support for the appearance of new ideas and connections applying a certain set of procedures/methods. The critics of this methodology state that a conception "theory" is too broad; there is lack of generalization; the purpose of the theory is to "invent" instead of "discover"

ISSN 2029–1701 (print)
ISSN 2335–2035 (online)

Mokslinių straipsnių rinkinys
VISUOMENĖS SAUGUMAS IR VIEŠOJI TVARKA
PUBLIC SECURITY AND PUBLIC ORDER
2014 (11) Scientific articles

Keywords: grounded theory, research process, theoretical sampling, comparisons, coding paradigm.

Giedrė Paurienė, Mykolas Romeris universiteto Viešojo saugumo fakulteto Humanitarinių mokslų katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: profesinės užsienio kalbos mokymo/si problemos; inovatyvūs kalbų mokymo/si metodai, profesinės kompetencijos ugdymasis informalaus mokymosi erdvėje.

Giedrė Paurienė, Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, Department of Humanities, lecturer. Research interests: problems of teaching/learning ESP, innovative language teaching, competence and informal learning.